

روایت شهران

علم

باغ کتاب، جایگزین شهستان پهلوی

در دوره پهلوی دوم قرار بود اراضی عباس آباد که اکنون پهنه‌های سرسبز یا فضاها فرهنگی و تفریحی متعدد است، به شهستان پهلوی تبدیل شود. محمد رضا پهلوی تصمیم داشت در اراضی عباس آباد ارگ حکومتی بنا کند که دربار، نهادهای شاهنشاهی، سفارتخانه‌ها و وزارتخانه‌های حکومت در این محدوده مستقر شوند. کار به طراحی ماکت شهستان پهلوی یا همان ارگ حکومتی توسط یک معمار بریتانیایی به نام «لو بلین دیویز» هم رسید، اما با پیروزی انقلاب اسلامی و تعریفی نوین از مدیریت شهری بر پایه خدمت‌رسانی به مردم، آن طرح اجرا نشد. اکنون اراضی عباس آباد پهنه‌های مردمی و دارای طرح جامع مصوب شورای عالی شهرسازی کشور است که با احیا و توسعه فضای سبز و نیز ساخت فضاهای فرهنگی و تفریحی چون باغ کتاب، باغ هنر، باغ موزه دفاع مقدس، بوستان آب و آتش و... به محلی برای غنی‌سازی اوقات فراغت شهروندان و خدمات‌رسانی به آنها تبدیل شده است.

نام قبلی: طرح جامع شهستان پهلوی
نام فعلی: مجموعه فرهنگی تفریحی عباس آباد
منطقه: ۶
نشانی: بین مسیرهای بزرگراه‌های مدرس، همت و رسالت

ماکت شهستان پهلوی

چگونه مراکز آسیب‌زاد در پهنه پایتخت به کانون‌های فرهنگی و تفریحی برای عموم شهروندان تبدیل شد؟

تهران در آغوش تهرانی‌ها

انقلاب ۵۷ در حالی به وقوع پیوست که بخش بزرگی از انتقادات و اعتراضات مردم به توسعه مراکز فحشا و فساد بود که فرهنگ اسلامی و دینت ملت شیعی را نشانده رفته بود. اگر چه این مراکز عمدتاً در جنوب‌خه انقلاب و پس از پیروزی تعطیل یا ویران شدند، اما تا مدت‌ها همان بناهای متروک یادآور خاطرات تلخ و سیاه سابق و خار چشم شهروندان بودند تا اینکه به تدریج و با تلاش مسئولان شهری و سایر نهادهای کانون‌های خدمات فرهنگی و تفریحی تبدیل شدند و در اختیار تهرانی‌ها قرار گرفتند. در این گزارش تعدادی از این مراکز با ذکر کاربری قبل و بعد از انقلاب به شما معرفی می‌شود.

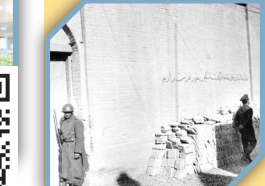
التیام زخمی چرکین با آواز پرندگان

ته‌های لویزان اگر چه به‌عنوان توسعه فضای سبز و تقویت به تنفسی پایتخت به شمار می‌رود، ولی کاربردی متضاد پیدا کرد و ناگهان به محل رفت‌وآمد معاندان و زورگیران تبدیل شد؛ تفرجگاهی که بیشتر از اینکه محل آرامش باشد مایه ترس و دلهره برای رهگذران شده بود. ساخت باغ پرندگان در سال ۱۳۹۲ در بخش مهمی از این تپه‌ها ابتکار هوشمندانه‌ای بود که باعث شد بهترین بهره‌بردار از طبیعت این محدوده اتفاق بیفتد. باغ پرندگان چند سالی می‌شود که به یکی از جذاب‌ترین پاتوق‌های گردشگری شهروندان تهرانی تبدیل شده و گردشگران تهرانی و غیر تهرانی را مجذوب خود کرده است و به‌خصوص کودکان مخاطبان پر و باقرص آن هستند.

فروش میوه و تره‌بار در انبار مهمات

شاید باورش کمی سخت باشد محلی که بازار میوه و تره‌بار و پاتوق امروز شهروندان برای تامین مایحتاج یومیه است، روزگاری یکی از زندان‌های مخوف تهران بود. زندان قزل قلعه در زمان قاجار برای نگهداری مهمات ساخته شد و تا زمان پهلوی اول نیز همچنان انبار مهمات بود. تیمور بختیار، نخستین رئیس ساواک، پس از کودتای ۲۸ مرداد این مکان را به محلی برای حبس زندانیان سیاسی تبدیل کرد. این بنای قجری در سال ۱۳۵۰ تعطیل و به مکانی رها شده و متروک تبدیل شد و در دهه ۶۰ ع‌جای خود را به میدان تره‌بار داد. اکنون میدان میوه و تره‌بار جلال آل احمد یکی از بزرگ‌ترین و پر مشتری‌ترین میادین تره‌بار محدود و مرکزی پایتخت است.

نام قبلی: زندان قزل قلعه
نام فعلی: میدان تره‌بار جلال آل احمد
منطقه: ۶
نشانی: محل تلاقی بزرگراه کردستان و خیابان جلال آل احمد

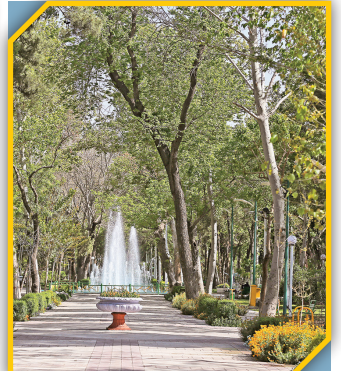
گورستان متروک، بوستان شد

مسگر آباد در دوره پهلوی اول با شهر تهران فاصله قابل توجهی داشت و به همین دلیل، به‌عنوان نخستین گورستان پایتخت در سال ۱۳۰۴ انتخاب شد. این گورستان تازه تأسیس جای گورستان‌های کوچک محلی را گرفت و به مکانی برای دفن اموات تهرانی‌ها تبدیل شد. اما سال ۱۳۴۹ با بردن ظرفیت گورستان و هم‌زمان با ساخت بهشت زهرا (س)، آن را تخریب کردند. اکنون سال‌هاست شهرداری تهران گورستان مسگر آباد را که وضعیت مناسبی نداشت به بوستانی ۱۸ هکتاری تبدیل کرده است. نام این بوستان را فداییان اسلام گذاشته‌اند؛ چون شهید نواب صفوی و یارانش در این گورستان قدیمی دفن شده‌اند و اکنون سنگ قبر نمادین آنها را می‌شود در لابه‌لای درختان پیدا کرد.

نام قبلی: گورستان مسگر آباد
نام فعلی: بوستان فداییان اسلام
منطقه: ۱۵
نشانی: خیابان خاوران، میدان مالک اشتر

نام قبلی: تپه‌های لویزان
نام فعلی: باغ پرندگان
منطقه: ۴
نشانی: بزرگراه شهید بابایی، شهرک امید، خیابان کوهستان

سرپناه ۴۰ هزار جلد کتاب درجه یک

باغ امیر هوشنگ دژو در خیابان شریعتی فعلی و نزدیک میدان قدس در روزگار پهلوی دوم مکانی برای عیش و عشرت و خوش‌گذرانی شاه بود. این باغ از سال ۱۳۵۹ به پژوهشگاهی در حوزه تاریخ معاصر ایران تبدیل شد که علاوه بر میلیون‌ها سند تاریخی، کتابخانه بزرگ تخصصی ۴۰ هزار جلدی را در خود جای داده و به مرکز اسناد انقلاب اسلامی تبدیل شده است. این مرکز در واقع با هدف تدوین تاریخ انقلاب اسلامی و جمع‌آوری اسناد و مدارک مربوط به نهضت امام خمینی (ره) و ثبت و ضبط خاطرات فعالان نهضت اسلامی برای انجام تحقیقات مستند تاریخی تشکیل شد. این مجموعه همچنین آرشیو تمام روزنامه‌های ایران از بدو پی‌دیش روزنامه‌نگاری در کشورمان و مخزنی غنی از مجلات را در اختیار محققان می‌گذارد.

نام قبلی: باغ امیر
نام فعلی: مرکز اسناد انقلاب اسلامی
منطقه: یک
نشانی: خیابان شریعتی، نرسیده به میدان قدس

تحقق یک رؤیا برای شهر بی‌دریا

اردیبهشت سال ۱۳۹۲ رویای ساخت یک دریاچه برای تهرانی‌ها محقق شد. مطالعات طرحی که سال‌ها به‌دنبال مشکلات مالی و مطالعاتی را کد مانده بود در سال ۱۳۸۹ تکمیل و عملیات اجرایی آن آغاز شد. محدوده غرب پایتخت از دیرباز به دلیل وجود زمین‌های کشاورزی و باغ‌های به‌هم‌پیوسته به‌عنوان کانال‌های تهران لقب گرفته و نقش بسزایی در تهیه هوای شهر دارد. ساخت دریاچه شهدای خلیج‌فارس در کنار بوستان جنگلی چیتگر در منطقه ۲۲ باعث شد تا موقعیت آب و هوایی این منطقه یک سر و گردن از مناطق دیگر تهران بهتر باشد. در عملیات ساخت پروژه دریاچه با زیرسازی استاندارد دریاچه‌ای ساخته شد تا قطب‌گر دشگری پایتخت لقب بگیرد.

نام قبلی: زمین‌های لتمان کن
نام فعلی: دریاچه شهدای خلیج‌فارس
منطقه: ۲۲
نشانی: بزرگراه همت، بزرگراه شهید خرازی

جوانمردان و ۲۰ هکتار فضای سبز دلنشین

اهالی قدیمی محله کن به رودخانه کن لقب رودخانه «خله» را داده بودند؛ چرا که در ماه‌های پرباران یکباره دیوانه می‌شد و طغیان می‌کرد. از طرفی در حاشیه این رودخانه درهای گسترده بود که به‌دلیل دسترسی سخت و دنج بودنش، مخفیگاه معاندان و ارادان‌اواباش شده بود. در حقیقت طرح توسعه و ساماندهی روددره‌های پایتخت یکی از خلاقانه‌ترین طرح‌های شهری بود. تیرماه ۱۳۹۱ با ساماندهی این روددره ۲۰ هکتار فضای سبز در قالب بوستان جوانمردان با جذابیت‌های تفریحی و رفاهی در غرب پایتخت ساخته شد که بسیار مورد استقبال شهروندان قرار گرفت. ساخت این بوستان به‌گونه‌ای انجام شد که کالبد طبیعی روددره حفظ شود.

نام قبلی: روددره کن
نام فعلی: بوستان جوانمردان
مناطق: ۲۵ و ۲۲
نشانی: بزرگراه همت به سمت غرب

کوره‌های آجرپزی ماندند، آسیب‌ها رفتند

نام قبلی: کوره‌های آجرپزی
نام فعلی: بوستان ایرانیان
منطقه: ۱۹
نشانی: بلوار آزادگان، بلوار شقایق

کوره‌های آجرپزی مناطق حاشیه‌ای تهران از سال‌های دور محل رفت‌وآمد خلافکاران بود. بزهکاران برای توزیع و مصرف مواد مخدر و ارتکاب جرم‌های ریز و درشت جایی بهتر از اطراف کوره‌های آجرپزی پیدا نمی‌کردند و به همین دلیل نام کوره‌های آجرپزی تهران با آسیب‌های اجتماعی و انواع و اقسام جرم و جنایت مترادف بود. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، کوره‌های آجرپزی یکی پس از دیگری تعطیل شدند. کوره‌های آجرپزی حاشیه بزرگراه آزادگان و محله‌های اسماعیل‌آباد و خلار نیز برای مدت طولانی متروک شدند، اما پروژه ساخت بوستان ایرانیان در این محدوده کلید خورد و سال قبل درهای این بوستان به روی مردم جنوب شهر باز شد. البته چند سازه کوره‌های آجرپزی که بخشی از هویت محله اسماعیل‌آباد محسوب می‌شود، حفظ شده است.

